

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİLGİ TOPLUMU STRATEJİSİ KAPSAMINDAKİ GELİŞMELER

3.1. GİRİŞ

Türkiye'nin bilgi toplumuna dönüşüm sürecinin koordinasyonu amacıyla yürütülen E-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında hazırlanan ve 2006-2010 dönemini kapsayan Bilgi Toplumu Stratejisi ve Ek'i Eylem Planı, 2006/38 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile onaylanmış ve 28.07.2006 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bilgi Toplumu Stratejisi, ülkemizin bilgi toplumuna dönüşümünün gerçekleştirilmesi için ekonominin tüm aktörlerinin bütünsel bir yaklaşımla koordine edilmesi, bu yönde atılacak adımların ve kaynakların aynı amaca yönlendirilerek öngörülen hedeflere ulaşılması yolunda önemli bir araç olarak hizmet etmiştir.

Bilgi Toplumu Stratejisinin temel amaç ve hedefleri;

- Kamuda iş süreçlerinin gözden geçirilerek kamu yönetiminde ve işleyişinde modernizasyonunun sağlanması,
- Kamunun vatandaşlara ve iş dünyasına sunduğu hizmetlerin daha etkin, hızlı, kolay, erişilebilir ve verimli sunulması,
- Vatandaşların bilgi toplumu imkânlarından azami düzeyde faydalanmalarının sağlanması, sayısal uçurumun azaltılması, istihdamın ve verimliliğin artırılması,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerinin, daha fazla katma değer yaratmak üzere, işletmeler tarafından yaygın ve etkin kullanımının sağlanması,
- İletişim hizmetlerinde yaygın, nitelikli ve uygun fiyatlarla hizmet sunumunu sağlayacak rekabetçi ortamın tesisi ile bilgi ve iletişim teknolojileri sektörünün büyümesinin sağlanması ve küresel rekabetçi bir sektör olarak konumlanması olarak belirlenmiştir.

Bu amaç ve hedeflere ulaşılması için, Bilgi Toplumu Stratejisi kapsamında yedi stratejik öncelik belirlenmiştir. Bu öncelikler şunlardır:

1. Sosyal Dönüşüm: Vatandaşların gündelik ve iş yaşamlarında bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin kullanımı ile ekonomik ve sosyal faydanın artırılması amaçlanmıştır.

2. Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin İş Dünyasına Nüfuzu: Bir yandan, KOBİ'lerin bilgisayar sahipliği ve internet erişimi artırılarak e-ticaret yapmaya teşvik edilmeleri, diğer yandan stratejik önem taşıyan sektör ve bölgelere ilişkin bilgi ve iletişim teknolojileri ihtiyacının belirlenerek bu ihtiyacı karşılamak üzere sektöre özel verimlilik programlarının hayata geçirilmesi hedeflenmiştir.

3. Vatandaş Odaklı Hizmet Dönüşümü: Kamu hizmetlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerinin yardımıyla, kullanımı yoğun ve getirisi yüksek hizmetlerden başlamak üzere elektronik ortama taşınması ve aynı zamanda iş süreçlerinin kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda yeniden yapılandırılarak hizmet sunumunda etkinliğin sağlanması amaçlanmıştır.

4. Kamu Yönetiminde Modernizasyon: Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yardımıyla, verimliliği ve vatandaş memnuniyetini öncelikli olarak gözeten, ülke koşullarına uygun örgüt ve süreç yapılanmalarına sahip etkin bir e-devlet oluşumunun hayata geçirilmesi hedef olarak belirlenmiştir.

5. Küresel Rekabetçi Bilgi Teknolojileri Sektörü: Bilgi teknolojileri hizmetleri alanında proje odaklı hizmetler ve kamu özel sektör işbirlikleriyle sektör yetkinliklerinin geliştirilerek dış pazarlara açılım, paket yazılımda ise rekabet avantajının daha yüksek olduğu sektörel çözümlere odaklanılması amaçlanmıştır.

6. Rekabetçi, Yaygın ve Ucuz İletişim Altyapı ve Hizmetleri: İletişim altyapı ve hizmetlerinin geliştirilebilmesi ve yaygın kullanımının sağlanması için, telekomünikasyon sektöründe hizmet ve altyapılarda etkin rekabet ortamının tesis edilmesi, bu yolla hızlı, güvenli, sürekli ve kaliteli iletişim hizmetlerinin uygun maliyetlerle sunulmasının yanı sıra yeni teknolojilere dayalı elektronik haberleşme altyapılarının kurulması için uygun ortam yaratılması hedeflenmiştir.

7. Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi: Dünya pazarlarında talebi giderek artan, yenilikçi ve yüksek katma değerli bir sektör olarak bilgi ve iletişim teknolojileri sektöründe Ar-Ge faaliyetlerine öncelik verilmesi ve bu alanda ürüne

dönüşecek yeni teknolojilerin desteklenmesi öncelik olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan, Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerinin geliştirilmesi ve etkinleştirilmesinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden azami ölçüde faydalanılması da amaçlanmıştır.

Bilgi Toplumu Stratejisi kapsamında, ülkemizin bilgi toplumu alanında stratejik öncelikleri olarak belirlenen bu yedi alanın her biri için 2010 yılı hedefleri belirlenmiştir. Ayrıca, bu hedeflere ulaşmak için yapılması gereken çalışmalar hakkında yön gösterici bilgiler sunulmuştur. Bu noktada, Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planında bu çalışmaların kapsamı net bir şekilde ortaya konulmuş ve ilgili taraflarca yapılacak çalışmalar takvime bağlanmıştır. Böylece, Bilgi Toplumu Stratejisi çerçevesinde ortaya konulan hedeflere ulaşmak amacıyla yapılacak çalışmaların kurumlar arası işbirliğini gözetecek şekilde tek elden koordinasyonu sağlanmıştır.

Bu bölümde, bahsi geçen yedi farklı eksen için benimsenen “stratejik yön”, atılması planlanan “stratejik adımlar” ile öngörülen hedefler ve hedeflerin gerçekleşme durumuna ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

3.2. STRATEJİK ÖNCELİKLER KAPSAMINDA KAYDEDİLEN GELİŞMELER

3.2.1. Sosyal Dönüşüm

Bilgi Toplumu Stratejisinin “Sosyal Dönüşüm” öncelik alanıyla, bilgi toplumuna geçişte ekonominin geleneksel mekanizmalarının yanı sıra sosyal ve kültürel değişimi de bünyesinde barındıran bütüncül bir yaklaşımın sağlanması amaçlanmıştır. Vatandaşların gündelik yaşamlarında ve çalışma hayatlarında bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin ve yoğun kullanımı, bilgiye erişim imkânlarının geliştirilmesi suretiyle kendi potansiyellerini gerçekleştirmeleri ve yaşam kalitelerini artırmaları öngörülmüştür. Bu amaçla;

- Yaygın Erişim
- Odaklı Yetkinlik

- Yüksek Motivasyon ve Zengin İçerik

stratejik adımlar olarak belirlenmiştir.

Bilgi Toplumu Stratejisiyle ortaya konan stratejik yaklaşımların hayata geçirilmesi ve öngörülen adımların atılması sonucunda; bilgisayar ve internet kullanımının artırılması, eğitimde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması, e-hizmetlerin kullanımının artırılması ve internette güvenlik problemi yaşayan bireylerin oranının azaltılması amaçlanmıştır. Bu çerçevede, stratejinin uygulama dönemi sonunda ulaşılması öngörülen hedefler de tespit edilmiştir. Bu hedeflere ve stratejinin uygulama dönemi sonu itibarıyla gerçekleştirmelere ilişkin sayısal büyüklükler aşağıda (Tablo 124) gösterilmektedir.

Tablo 124. Sosyal Dönüşüm - Temel Göstergeler

Temel Göstergeler	2005 Değeri (%)	2010 Hedefi (%)	Gerçekleşme Değeri (%)
İnternet Kullanıcısı Bireyler	14	51	40,5
- Öğrenciler	53	96	88,3
- Çalışanlar	17	77	53,1
- İşsizler	21	56	53,9
Genişbant İnternet Abone Yoğunluğu	2	12,5	17,3
Eğitim Amaçlı İnternet Kullanan Çalışanlar ve İşsizler	1,2	39	-
Eğitim Amaçlı İnternet Kullanan Öğrenciler	34	78	-
Çevrimiçi Bankacılık Yapan Bireyler	2,1	33	15,8
Çevrimiçi Alışveriş Yapan Bireyler	2,2	30	18,6*
e-Devlet Hizmetlerini Kullanan Bireyler	5,9	35	38,9
İnternete Bağlı Bilgisayar Bulunan Haneler	7	48	42,9
KİEM'den İnternete Erişen Bireyler	0,2	5,1	-
Güvenlik Problemi Yaşayan Kullanıcılar	24	24	40,8

*Herhangi bir zamanda

Kaynak: TÜİK – Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Anketleri

Bilgi Toplumu Stratejisinin uygulama dönemi sonu itibarıyla, internet kullanıcısı olan bireylerde üç kata yakın bir artış söz konusu olsa da hedeflenen değer

yakalanamamıştır. Bu sonuçta, özellikle dezavantajlı kesimlerin bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim imkânlarının yetersiz olması ve erişim maliyetlerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

İnternet kullanıcısı bireylerin hedeflenen değerin altında kalması e-devlet ile çevrimiçi alışveriş ve bankacılık hizmetlerini kullanma oranlarını olumsuz etkilemiş bu kalemlerin üçünde de hedeflenen değerler yakalanamamıştır.

Güvenlik problemi yaşayan kullanıcıların oranındaki artışta; eskiden internet üzerinden yapılmayan pek çok işlemin yapılır hale gelmesi ve kullanım oranlarının artması etkili olmuştur.

Genişbant internet abone yoğunluğu beklenen hedefin üzerinde gerçekleşmiştir. Bu durumun yaşanmasında mobil teknolojilerdeki gelişmeler ve özellikle mobil operatörler arasındaki rekabetin erişim fiyatlarını düşürmesi etkili olmuştur.

3.2.2. Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin İş Dünyasına Nüfuzu

Son yirmi yılda bilgi ve iletişim teknolojilerinde sağlanan gelişmelerle beraber küreselleşen dünya ekonomisi içinde rekabetçi ve dinamik bilgi tabanlı ekonomiye sahip ülkeler arasında yer alma yarışı giderek hızlanmaktadır. Bu kapsamda; ülkemizdeki işletmelerin de bilgi ve iletişim teknolojilerini yaygın ve etkin kullanarak verimliliklerinin artırılması, yüksek katma değerli ürünlere yönelmesi ve yeni iş alanlarına girebilme yeteneğine sahip olması uluslararası rekabet edebilirliğin olmazsa olmaz koşullarından biri haline gelmiştir.

a. Bilgi Toplumu Stratejisinde, bilgi ve iletişim teknolojilerinde sağlanangelişmeler ışığında, *işletmelere bilgi ve iletişim teknolojileri yoluyla rekabet avantajı sağlanması* stratejik yön olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda

- Devlet ile İş Yapma Kolaylıklarının Sağlanması
- Bilgi Edinme Ortamının Sağlanması

- İşletme ve Çalışanların Bilgi ve İletişim Teknolojileri Yetkinliğinin Geliştirilmesi
- E-Ticaretin Geliştirilmesi

stratejik adımlar olarak belirlenmiştir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin iş dünyasına nüfuzu stratejik önceliğin hedeflerine ulaşip ulaşılmadığının tespiti için belirlenen 8 temel göstergede elde edilen gelişmeler aşağıda (Tablo 125) sunulmaktadır. Tablodan ülkemizdeki girişimlerin bilgisayar ve genişbant internet erişimine sahiplik oranı büyük bir ilerleme kaydederek sırasıyla 2005 yılındaki %61 ve %20 seviyesinden, 2010 yılında %92,3 ve %90,9'a ulaştığı görülmektedir. Avrupa Birliği'nin 27 ülkesinde ise internet erişimine sahiplik oranı 2005 yılındaki %91 seviyesinden 2010 yılında %94 seviyesine ulaşmıştır. Bu gelişmelerin yanı sıra Bankalararası Kart Merkezi verilerine göre de Sanal POS ile yapılan e-ticaret işlemleri tutarı 2005 yılındaki 1 milyar 388 milyon TL'den 2010 yılında 15 milyar 225 milyon TL'ye ulaşmıştır.

Tablo 125. Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin İş Dünyasına Nüfuzu - Temel Göstergeler

Temel Göstergeler	2005 Değeri (%)	2010 Hedefi Değeri (%)	Gerçekleşme Değeri (%)
Elektronik kanallardan sunulan kamu hizmetlerinden yararlanan girişimlerin oranı			
Bilgi alma	-	90	86,2
Form indirme	-	80	78,9
Çevrimiçi form doldurma	-	60	58,6
İşlemin tamamlanması	-	30	-
Bilgisayarı olan girişimlerin oranı	61	95	94
Genişbant internet erişimine sahip girişimlerin oranı	20	70	91,5
E-Ticaret satışlarının toplam ciroya oranı	0-3	15	-
Kurumsal kaynak planlaması kullanan girişimlerin oranı	0-3	15	15,3
Tedarik zinciri yönetimi kullanan girişimlerin oranı	0-1	12	16

Müşteri ilişkileri yönetimi kullanan girişimlerin oranı	0-0,5	5	32,7
---	-------	---	------

Kaynak: Girişimlerde Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması 2010 ve 2011, TÜİK

3.2.3. Vatandaş Odaklı Hizmet Dönüşümü

Bilgi toplumuna dönüşümün en önemli açılımlarından biri, hiç kuşkusuz, kamu hizmetleri sunumunda ortaya çıkan gelişim ve değişimlerdir. Kamu hizmetleri sunum sürecinde, sunulan hizmetin niteliği ve kalitesi, en az hizmetin kendisi kadar, hatta bazen ondan daha da önemlidir. Bu yaklaşım çerçevesinde, ‘Vatandaş Odaklı Hizmet Dönüşümü’, Bilgi Toplumu Stratejisinde 7 stratejik öncelik arasında yer almıştır. Kamu hizmetlerinin sunumu açısından *bilgi toplumunun devletini*, geleneksel devletten ayıran en önemli özellik; sunulan hizmetin, kullanıcıların gerçek talep ve ihtiyaçlarına uyum sağlayıp sağlamadığının gözetilmesidir. Bu özelliğin hayata geçirilmesinde kamu yönetimlerinin en önemli yardımcısı, bilgi ve iletişim teknolojilerinin sunduğu imkânlar olmuştur.

Kamu hizmetlerinin etkin sunumu, hem vatandaşların hem de iş dünyasında faaliyet gösteren şirketlerin iş ve işlemlerinin kolaylaşmasına, hızlanmasına ve genel olarak yaşam kalitesi ve refahın artışına zemin hazırlamaktadır. Hizmetlerin etkin sunumunda öncelikli amaç, söz konusu hizmetlerin mevcut iş süreçleri iyileştirilmeden elektronik ortama taşınması değil, iş süreçleri kullanıcı ihtiyaçlarına göre basitleştirilerek yeniden tasarlanmış olan hizmetlerin etkin, hızlı, sürekli, şeffaf, güvenilir ve bütünlük şeklinde sunumudur.

Bilgi Toplumu Stratejisinde, vatandaş odaklı yaklaşım çerçevesinde; *kamu hizmetlerinin, kullanımı yoğun ve getirisi yüksek hizmetlerden başlamak üzere elektronik ortama taşınması, aynı zamanda iş süreçlerinin kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda yeniden yapılandırılarak hizmet sunumunda etkinliğin sağlanması* ilkesi benimsenmiştir. Böylelikle; işletmeler, vatandaşlar ve kamu kuruluşları açısından önemli mali kaynak ve zaman tasarrufu yaratılması, kamu yönetiminde şeffaflık, güvenilirlik, hesap verebilirlik ve katılımcılığın artırılması ve hizmetlere erişim ve kullanım oranları ile hizmetlerden duyulan memnuniyetin artırılması amaçlanmıştır.

a. Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planında Vatandaş Odaklı Hizmet Dönüşümü başlığı altında 41 eylem tanımlanmıştır. Bu stratejik öncelik kapsamında;

- Vatandaş Odaklı Yaklaşım, Hizmet Dönüşümü ve İletişim Yönetimi
- Sağlık Hizmetleri
- Eğitim ve Kültür Hizmetleri
- Adalet ve Emniyet Hizmetleri
- Sosyal Güvenlik ve Yardım Hizmetleri
- Vatandaşlık, Kayıtlar ve İzinler
- Tarım
- İş Dünyası
- Ulaşım
- Gelir İdaresi
- Yerel Yönetimler

alanlarında gerçekleştirilmesi gereken stratejik adımlar belirlenmiştir.

Stratejinin uygulama döneminde, vatandaş odaklı *hizmet dönüşümü* stratejik önceliği kapsamında hedeflere ulaşıp ulaşılmadığının belirlenmesi için 4 gösterge belirlenmiştir (Tablo 126).

Tablo 126. Vatandaş Odaklı Hizmet Dönüşümü – Temel Göstergeler

	2010 Hedefi (%)	Gerçekleşme Değeri (%)
<i>Hizmet Seviyesi</i>		
Elektronik kanallardan sunulan hizmet yüzdesi	70	(Ölçülmemiştir)
AB 20 temel hizmetinde ulaşılan seviye	100	91
<i>Hizmet Kullanımı</i>		

Elektronik kanallardan gerçekleşen işlemlerin yüzdesi	33	81,3
<i>Kullanıcı Memnuniyeti</i>		
E-Hizmetler kullanıcı memnuniyeti endeksi	80	95,7

Bu göstergelerden ilk ikisinin ölçülebilmesi için, kamu hizmetlerinin toplam ve elektronik ortamda sunulanlarının sayısının bilinmesi gerekmektedir. Bunların tespiti amacıyla, Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı tarafından yürütülen çalışmanın yöntemi ve sonuçları, söz konusu göstergelerin ölçülmesi için uygun olmamıştır. Dolayısıyla, ilk gösterge ölçülememiş, bu nedenle ikinci göstergenin ölçülmesi için gerekli olan veriler sağlanamadığından, Avrupa Birliği'nin benimsediği 20 temel kamu hizmetine ilişkin istatistikler üzerinden hesaplama yapılmıştır. Türkiye'nin Avrupa Birliği 20 temel kamu hizmeti açısından gelişmişlik seviyesinin Strateji dönemi sonunda % 100 olması hedeflenmiş, ancak hedefe çok yaklaşılmamasına rağmen ulaşamamıştır (% 91). Bu 20 temel kamu hizmeti için elektronik kanallardan gerçekleşen işlemlerin oranıysa % 81'in üzerindedir (%81,3). E-Hizmetlerden vatandaş memnuniyeti oranı ise Strateji dönemi sonunda % 95,7 olarak gerçekleşmiştir ki bu oran hedeflenen seviyenin (% 90) üzerindedir.

3.2.4. Kamu Yönetiminde Modernizasyon

Bilgi Toplumu Stratejisinin *Kamu Yönetiminde Modernizasyon* öncelik alanı ile ülkemizde Stratejinin hazırlandığı dönem itibarıyla yoğun olarak gündemde olan kamu yönetimi reformu çalışmalarına bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımıyla hız ve etkinlik kazandırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda;

- Bilgi Toplumu Kurumsal Yapılanması ve Yönetişim
- Ortak Teknoloji Hizmetleri ve Altyapı
- Etkin Tedarik Yönetimi
- Veri ve Bilgi Yönetimi
- Elektronik İletişim
- İnsan Kaynağı ve Yetkinlik Gelişimi

- Güvenlik ve Kişisel Bilgilerin Mahremiyeti

stratejik adımlar olarak belirlenmiştir.

Yukarıda zikredilen stratejik yaklaşımların takip edilmesi ve stratejik adımların atılması sonucunda, kamu cari giderlerinde yüksek tasarruf sağlanması ve gelirlerin artırılması, bilginin doğru kullanımı ile karar süreçlerinin etkinleştirilmesi, genel kamu hizmetlerinden memnuniyet seviyesinin artırılması ve proje uygulamalarında başarı oranının yükseltilmesi amaçlanmıştır; bu amaçlar, aşağıda (Tablo 127) yer verilen hedef değerlerle somutlaştırılmıştır.

Tablo 127. Kamu Yönetiminde Modernizasyon – Temel Göstergeler

	2005 Değeri	2010 Hedefi
Yıllık kamu cari giderlerinde sağlanacak tasarruf	-	9
Elektronik ortamda yapılan kamu alımları yüzdesi	-	90
Çevrimiçi arka-ofis süreçlerine sahip kamu hizmetlerinin oranı	Ölçülmektedir	100
Bütçe içinde ve zamanında tamamlanan proje yüzdesi	Ölçülmektedir	90

Stratejik öncelik alanındaki amaç ve adımların gerçekleşme düzeyindeki zayıflık, doğal olarak belirlenen hedeflere de yansımıştır. Nitekim öngörülen dört hedeften üçüne dair ölçüm ve değerlendirme yapılamamıştır. Ölçümü yapılan tek hedef olan “Bütçe içinde ve zamanında tamamlanan proje yüzdesi”nde ise hedef değerinin oldukça altında bir gerçekleşme olmuştur. 2010 yılı itibarıyla, bu değer yüzde 24,4 olarak ölçülmüştür.

Sonuç olarak, Bilgi Toplumu Stratejisinin önemli stratejik önceliklerinden biri olan Kamu Yönetiminde Modernizasyon alanında tanımlanan amaç, strateji, adım ve hedeflere sınırlı düzeyde ulaşılabilmektedir. Bu alandaki gerçekleşme, Stratejinin diğer öncelik alanlarına nispetle oldukça düşük düzeydedir. Öte yandan, bu alanda Stratejide öngörülenin aksine uygulamalara gidilmiş, bu uygulamaların hem Stratejinin uygulanmasına hem de hedeflerine olumsuz etkileri olmuştur.

3.2.5. Küresel Rekabetçi Bilgi Teknolojileri Sektörü

Bilgi Toplumu Stratejisinin *Küresel Rekabetçi Bilgi Teknolojileri Sektörü* başlığı altında, bilgi teknolojileri sektörünün uluslararası bir oyuncu olması doğrultusunda;

- İnsan Kaynağı Geliştirme
- Sektör Yapılanması
- Sektör Yetkinliklerinin Geliştirilmesi
- İhracatın Artırılması
- Talebin Geliştirilmesi

stratejik adımları tanımlanmıştır.

Ortaya konan hedefler kapsamında elde edilen gelişmenin izlenebilmesi amacıyla bilgi teknolojileri bölümünde toplam 8 temel gösterge belirlenmiştir (Tablo 128). Göstergelere bakıldığında donanım pazarının hedeflenen değerlerin çok üzerinde yer aldığı, hizmetler pazarının belirgin bir gelişim göstermesine rağmen paket yazılım ve hizmetler pazarının konulan hedeflerin altında kaldığı görülmektedir. 2010 yılı itibarıyla 7,57 milyar dolara ulaşan bilgi teknolojileri pazarının büyüklüğü, donanım, paket yazılım ve hizmetlerde 2010 yılına ilişkin olarak ayrı ayrı konulan hedeflerin toplamı olan 7,42 milyar dolar rakamını geçmiştir. Bununla birlikte, 2010 yılı itibarıyla bilgi teknolojileri sektörünün GSYH içinde aldığı pay %1,03 olup, 2010 yılı için hedeflenen %1,87 oranının altındadır. Bu sonuçta, Strateji döneminde GSYH hesaplama yönteminde gerçekleşen değişiklik etkili olmuştur.

Tablo 128 Bilgi Teknolojileri - Temel Göstergeler

Gösterge No	TEMEL GÖSTERGE	2007	2007	2008	2008	2009	2009	2010	2010
		H	G	H	G	H	G	H	G
90	Paket Yazılım İç Pazar Büyüklüğü (milyon ABD\$)	545	489	684	515	849	511	1.042	584
90	Hizmetler İç Pazar Büyüklüğü (milyon ABD\$)	747	639	906	720	1.086	709	1.291	909

90	Bilgi Teknolojileri Donanımı İç Pazar Büyüklüğü (milyon ABD\$)	2.688	4.798	3.306	4.726	4.077	5.440	5.093	6.077
92	Paket Yazılım İhracatı Büyüklüğü (milyon ABD\$)	42	-	59	-	82	-	115	
92	Hizmetler İhracatı Büyüklüğü (milyon ABD\$)	56	-	78	-	110	-	154	
92	Bilgi Teknolojileri Donanımı İhracatı Büyüklüğü (milyon ABD\$)	13	-	16	-	20	-	24	
100	Bilgi Teknolojileri Sektörünün GSYH İçindeki Payı (yüzde)	1,2	0,92	1,4	0,81	1,6	1,08	1,87	1,03
-	Yazılım ve Hizmet İhracatının Yazılım ve Hizmet Pazarına Oranı (yüzde)	7,6	-	8,6	-	9,9	-	11,53	

H: Hedef Değeri, G: Gerçekleşme Değeri

Bu stratejik yön kapsamındaki gelişmeler değerlendirildiğinde, özellikle kamunun kendisine biçilen rolü üstlenemediği görülmüştür. Talep odaklı politikalar vasıtasıyla kamunun, sektörü kalite ve verimliliğe yönlendirecek şekilde ortaya koyacağı ihtiyaçlarını, kamu-özel işbirlikleri vasıtasıyla büyüyecek bilgi teknolojileri pazarından karşılaması sağlanamamıştır.

3.2.6. Rekabetçi, Yaygın ve Ucuz İletişim Altyapı ve Hizmetleri

Bilgi Toplumu Stratejisinde rekabetçi, yaygın ve ucuz iletişim altyapı ve hizmetlerinin sunumu için;

- Elektronik Haberleşme Sektöründe Rekabetçi Ortamın Oluşturulması
- İletişim Hizmetlerinde Vergi Düzenlemesi
- İletişim Altyapılarının Yaygınlaştırılması ve Geliştirilmesi

şeklinde stratejik adımlar tanımlanmıştır.

Bilgi Toplumu Stratejisiyle ortaya konan stratejik yaklaşımların hayata geçirilmesi ve öngörülen adımların atılması sonucunda; elektronik haberleşme sektöründe rekabetçiliğin gelişmesi, genişbant erişim maliyetlerinin düşmesi ve genişbant erişim altyapılarının yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. Bu çerçevede, belirlenen temel göstergelere ilişkin Stratejinin uygulama dönemi sonunda ulaşılması öngörülen hedefler de tespit edilmiştir. Bu hedeflere ve Stratejinin uygulama dönemi sonu itibarıyla gerçekleşmelere ilişkin sayısal büyüklükler Tablo 129'da gösterilmektedir.

Tablo 129 Rekabetçi, Yaygın ve Ucuz İletişim Altyapı ve Hizmetleri – Temel Göstergeler

Temel Göstergeler	2005 Değeri	2010 Hedefi	Gerçekleşme Değeri
Sektörün rekabetçiliğinin AB ülkeleri arasındaki yeri	10+	1-5	19*
Genişbant erişim altyapılarının kapsadığı nüfusun toplam nüfusa oranı (%)	75	95	≈ 98**
Genişbant erişimin son kullanıcıya maliyetinin kişi başı gelire oranı (%)	5,4	2	2,2

*Avrupa Rekabetçi Telekomünikasyon Birliği (European Competitive Telecommunication Association - ECTA) tarafından en son olarak 2009 yılında yapılan "Düzenleyici Karne (Regulatory Scorecard)" çalışmasının tespitidir. Değerlendirmede toplam 22 ülke dikkate alınmıştır.

** Türk Telekom verisidir.

Stratejinin uygulama dönemi sonu itibarıyla, telekomünikasyon sektörünün rekabetçiliği açısından Stratejinin hedefinin çok gerisinde kalınmıştır. Bu sonuçta, sektörel düzenlemelerin tamamlanmış olmasına rağmen etkin şekilde uygulanamamasının etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan, genişbant erişim altyapılarının kapsadığı nüfus açısından Stratejinin hedefi aşılmıştır. Genişbant erişim hizmetinin maliyeti açısından da

Stratejinin hedefine oldukça yaklaşmıştır. Her iki hususta da, işletmecilerin geleneksel telefon hizmetlerine ilişkin kâr marjlarının daralması ve bunun sonucu olarak genişbant hizmetlerine yönelmelerinin etkili olduğu değerlendirilmektedir.

3.2.7. Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi

Bilgi Toplumu Stratejisinde, *dünya pazarlarında talebi giderek artan, yenilikçi ve yüksek katma değerli bir sektör olarak BİT sektöründe Ar-Ge faaliyetlerine öncelik verilmesi, bu alanda yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve üretime dönüştürülmesinin desteklenmesi, Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin geliştirilmesi ve etkinleştirilmesinde BİT'ten azami ölçüde faydalanılması* ilkesi benimsenmiştir. Bu doğrultuda, araştırma kapasitesinin geliştirilmesi, üniversite-sanayi işbirliğinin artırılması, Ar-Ge harcamalarının ve bu harcamalar içinde özel sektörün payının yükseltilmesi stratejik öncelik olarak belirlenmiştir.

Bu doğrultuda, araştırma yapan üniversiteler ile kamu kurum ve kuruluşlarında ulusal ve bölgesel önceliklerle kamu ve özel sektörün ihtiyaçlarını göz önüne alan temel ve uygulamalı çok disiplinli araştırma faaliyetlerinin gerçekleştirileceği büyük ölçekli araştırma altyapıları tesis edilmektedir. Kurulan araştırma altyapıları özel sektör tarafından gerçekleştirilen Ar-Ge faaliyetlerinin artırılması ve nitelikli araştırmacı yetiştirilmesi açısından da önemli bir rol üstlenmektedir.

Ayrıca, Vizyon 2023 Projesinde ortaya konan öncelikler doğrultusunda Ar-Ge çalışmalarına firmaların da katılımının sağlanması suretiyle araştırma kurumları ve sektör ilişkisinin temin edilmesi ve TÜBİTAK bünyesinde yer alan enstitülerin teknik bilgi birikimlerinin özel kesime de yaygınlaşmasını sağlamak üzere ortak projeler geliştirilmesinin teşvik edilmesi hedeflenmiştir. Vizyon 2023 Projesi kapsamında benimsenen Ar-Ge ve yenilikçilik politikalarının Stratejiyle ilişkisi Ar-Ge'ye sağlanan desteklerin etkinleştirilmesi, Ar-Ge'ye dayalı, yenilikçi ve yüksek katma değerli bilgi ve iletişim teknolojileri üretimine yönelik destekler, Ar-Ge ve yenilikçilik faaliyetlerinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı ve uluslararası işbirliği kapsamında değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, TÜBİTAK bünyesinde farklı programlar yürütülmüş olup bu programlar üniversite, enstitü, kamu ve özel

sektör kuruluşlarının ortak araştırma yapabilmesini teşvik eden, özel sektör kuruluşlarının araştırma-teknoloji geliştirme ve yenilikçilik yeteneği ile rekabet gücünü yükseltmeyi, ülkemizde girişimcilik kültürünün oluşmasına katkıda bulunmayı amaçlayan destek programlarıdır.

Bilgi Toplumu Stratejisinde, “Ar-Ge ve Yenilikçilik” ekseninde belirlenen stratejik öncelikler kapsamında; Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu tarafından benimsenen “Ar-Ge harcamalarının, GSYİH içindeki payının, %1’i kamu, %1’i özel kesim tarafından gerçekleştirilmek üzere, 2010 yılı sonuna kadar %2’ye çıkarılması hedefi” doğrultusunda;

- Toplam Ar-Ge harcamalarının %20’sinin, bilgi toplumuna dönüşümü desteklemeye yönelik stratejik teknoloji alanları olarak belirlenen bilgi ve iletişim teknolojileri ile tasarım teknolojileri alanlarında gerçekleştirilmesi,
- 2010 yılı itibarıyla ülkemizin toplam araştırmacı kapasitesinin 40.000’e ulaşması hedeflenmiştir.

Söz konusu hedeflere ulaşmak için, Strateji uygulama döneminde sağlanan gelişmeler aşağıda özetlenmektedir.

Bilgi ve iletişim sektöründe yer alan firmaların yapmış olduğu Ar-Ge harcamalarının özel sektör toplam Ar-Ge harcaması içerisindeki payı 2009 yılı itibarıyla %34,2 olarak gerçekleşmiştir. Ar-Ge harcamalarının GSYH içerisindeki payı ise yıllar itibarıyla artış göstermesine rağmen, 2009 yılı itibarıyla %0,85 seviyesindedir.

Hedeflenen araştırmacı ihtiyacını karşılamak üzere, TÜBİTAK bünyesinde üniversite, kamu ya da sanayi kuruluşlarında çalışan nitelikli insan gücü sayısını artırmak ve bilim insanlarının akademik gelişmelerine destek sağlamak amacıyla çeşitli burs ve destek programları yürütülmektedir. Toplam araştırmacı sayısı için ortaya konan hedef 2006 yılı itibarıyla gerçekleşmiş olup, yeni hedef 2013 yılı için 150.000 tam zamanlı araştırmacı olarak belirlenmiştir.

Stratejide ayrıca, akademik kesimi iş dünyasıyla buluşturmak amacıyla, reel kesimle birlikte tamamlanmış Ar-Ge çalışmalarının akademik yükselme kriterleri arasında değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu çerçevede, üniversitelerin, öğretim üyesi kadrosuna atama için kanunda aranan asgari koşulların yanında, bilimsel kaliteyi artırmak amacına yönelik, objektif ve denetlenebilir nitelikte ek koşullar belirleyebilmelerine imkan sağlanmıştır. Bugüne kadar 67 üniversitenin kriterleri Yükseköğretim Kurulu'nun onayından geçmiş olup, bu üniversitelerin 47'sinde araştırma geliştirme projelerine ek puanlar verilmiştir. Önümüzdeki dönemde, bu sayının daha da artmasına yönelik bir genelge hazırlanması planlanmaktadır.

Stratejide belirlenen bir diğer hedef, bilgi ve iletişim teknolojileri alanında, Ar-Ge yoğun ve yenilikçi firmalara, özel finansman imkanları ve teknik danışmanlık destekleri sağlayan mekanizmalar geliştirilmesi, özel destek hizmetleri sağlayan teknoloji geliştirme merkezleri (kuluçka merkezleri) ve üsler oluşturulması, başlangıç sermayesi ve risk sermayesi uygulamalarının geliştirilmesi ve firmalar arası işbirliklerinin ve kümelenmelerin desteklenmesidir. Bu hedef, Ar-Ge ve yenilikçiliğin geliştirilmesine yönelik yürütülen yatay politikalar bünyesinde ele alınmıştır. Bu çerçevede, bilgi ve iletişim teknolojileri firmaları, 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamında yer alan Ar-Ge Merkezi ve Teknogirişim Sermayesi Destek Programlarından yoğun olarak yararlanmaktadır.